

ס פ ר

שערי תורה

חלק שביעי

כולל שאלות ותשובות וחדושים וביאורים בדברי רבותינו דל. ופלגול חברים של תלמידי חכמים הנחיים זה לזה בהלכה.

מאת גאוני וגדולי וחכמי זמננו נ"י

וכמה כת"י מגאוני קשישאי ז"ל

נוסד ע"י הרב הגאון הצדיק המפורסם כקש"ה
מ"ן יצחק הכהן פיינענבוים וצ"ל מ"ה הראב"ד דק"ק ווארשא :

יו"ד בעוהש"ת בהתעוררות אוהבו תורה ושחרית
ע"י האחים מ' יעקב שלמה נ"י, ומ' ישראל איסר נ"י
בני כבוד הרב הגאון הג"ל זצ"ל.

הוצאת גרוסמן פאבלישינג הויז

Published and Distributed by
E. GROSSMAN'S PUBLISHING HOUSE
75 NORFOLK STREET
NEW YORK 2, N.Y.

סימן נו

שא"ה לרבנים.

כפה וכדברה מערי הגליל המנהג בין הוי"ז לק"ף הומוני והלבנ מהחמוריים מבחתי מן האלהי על הנלעות

הנדלות מדקות ומנסות, ומוכרים בחורת שומן כשר, והמס שמקרים זאת מעמס ומרה שא"י כלל א"י ומה לנקר, ומנקר מומחה החמוריים אין כפה וכשרי הגליל. רק כפה יש מנקר היודע לנקר חלק הפנים והחמוריים א"י לנקר כי לא למד זאת מעורו, ואומר כי בכל המקומות שראה ושהיה נמכר כ"ז בחורת חלב, כי הניקור שם קשה מאלו והשאר כשר מעט ואין כדאי לנקר כי יאל שנים בהפסד, ובכבשים א"ל להכיר כלל וולח למנקר מומחה

החמוריים א"ד התנקר, והו"ז אומרים כי הם יודעים להפריש בין הפמח ובין הטבור, וכן הנו מעולם, ילמדונו רבותי מה לעשות להלאה ומשפט הכלים שנתקומות האלו, והנה ש"ל כשר שא"י חס יודע ה"י ניקור חס זה מקרי אחתיוק איסורא הוא מחנוקה הט"ו והנקר"כ ביו"ד סימן קכ"ו, ומעטס כידו ככר כחכ"ש ס"ח דזה לא חשיב כידו, כיון דלנו מספקין על החמיכה הווא שמה היא חלב, ובכרתו כגוה חזר וכ"ח בחוס' גיטין (ד"ב) דשקבו לניקור ע"ש ובמור"מ סוף, ומשפט כבשים העליתי כהדו' לסו' דע"א לחן בלואסורין דסכר"א דבעלים מהני רק לאסור דאדם וכל לאסור א"ל שנו, והיא כמו הסכר"א דכידו, וא"ש כזה דעת הרא"ש בנתיב (דף ק"ד) דכידו כמו בעלים, ובר"פ האשה רבה אומר א"י דידיה מאוס דכידו, וכבר נחקשו כזה

הנרע"א ז"ל ובג"י ש"א וי"ד שם ולהחמור א"ש, גם חיושב זה הוא דלשה בלתי"א לומר שראחה תחתה משתוי, הוא מטעם בעלים, והא דוליק ע"א לחן בלואסורין מוספרה לה יאוס להתירו לא מהני הסכר"א דבעלים, ומוכרחין אנו לומר ע"כ כסדרת הט"ו ביו"ד שם דזה לא חשיב איההוק איסורא כהרי החיבה, דהו"ו רק כחתיכה ושמתי החיכות דלחן העד לומר זה היתר וזה איסור כמש"כ הרמ"א ביו"ד שם, או מטעם דרוב מזינין אלו ניקור מומחין הם, אבל החכמים כגומנו דעל דלחן נלמתינו ע"ז כיון דהניקור שם קשה מאלו, כה"ש התרדכי כחולין ר"ע ניד הנשה בשם הידלים, וגם הא עכ"פ שמי סיה"י אדם כשר ומוהוק כשרות כמבואר בעושי"ש ס"ה בשם הרמב"ם, ועיין בזה (י"ד ע"ב) דלמר שא"י כי מר שמואל דלויכא פריזתא דעבדי, כפרט שני הוי' דלויכא תרתו, ובדולו אין נלמתינו דבר שיש בו פורה, וגם כחתיכה שהתי החיכות דלפטר לבר איסורו פשי"ז ז"ל ע"י בקי, וא"כ לרין לידע עכ"פ שהוא בקי ולא למסור הדבר לקלו הדעת כלה, ועי' בנ"כ יוד' סי' ל"א ע"ד הכשר שבין גלע"י ב"ב לגלע"י י"ג דלחן הו"ז נלמתינו עליו, וההתי"ן ס"ה ס"ח חולק עליו ומסב דשם לא המיר כ"כ והוא ניקור ק"ל, שהא"כ כידו ודאי חלב זודים דלחן למחוק על דרכיהם עד כיהבבר ע"י מומחה, כנלפ"ה.

וזהו אשר חשיב לי בוח האנן הדרין אור ביה מאיר אריק שייב"א אכירין יאולאוויטיץ בגימ' מנחת פתום:

גיה יום ה' ט"ו שבט תרע"ג יאולאוויטיץ, שוכט"ס לכבוד הרב הרה"ג החריף ובקי בכל כהרי תורה מ"ה מנחה מענדיל מו"צ רק' ראובן.

יקרתו הניעני, וע"ד הניקור אשר הנהגו בגיההכס שהקציים מוכרין השומן אן האלי' עד הצלעות

הנדלות בחורת כשר, ואומרים שבקויים ויועיים להבדיל בין טמא לטהור, הנה מעולם לא שמעתי מנהג כזה כי ניקור צריך בקי כמבואר בש"ע, ועכ"פ אם אי"א דכמל המנהג עכ"פ מוכרח להביא איות מנקר בקי שיבחתי את הקציים לראות אם בקיאיין כמובן בזה, ואם ח"ו לא ידעו או ודאי יהיה אסור גם לרענין הבדלים כדון שוב"ש שלא נזכר קבלה ומצא שמינו בקי כמבואר בחתומ"ש ס"א, והדברים משוטטין ואין מקום להאריך ולפגל בזה:

והנני ידירו דושי"ת כבגויה"ה, חק' מאיר אריק האב"דק ה"ש:

וכן חשיב לי הגאון האדיר מוה"י יוסף ראזין שלי"ט אכד"ק דווינסק בחריכות גדול ובקיאות נעלה כדרכו בקדש דלחן הפכה לחמן ע"ז ולא שייך כזה רוב מזינין וזרין ע"ז מנקר בקי:

אכן לאשר מכה ישנה היא וקשה לפרוש הו"ז ממנהגם וכבר שבעתי מרומים ע"ז זה, ולכשר שדבר נועם לרבים ולדורות עולם, ושמעתי כי בגלגלי"א המנהג בן הכרעה עיירות גדולות, ולזה הנני כזה להקריב דברי לפני רבותינו הגאונים גדולי הדור הכמי השע"ט שלי"ט לרעת מה יעזו ע"ז, ובקשתי שמוה לנתיבם כזה כי אל יא חמנעו טובכם מתייב לשיב"י לי דבר אמת חס כד אלס כה;

מנחה מענדיל וויינגארט
דומ"צ דפה ראובן.

סימן נז

בחוכות (ד' כ"ט ע"ב) מחי קניייהו מותרת ונתינה, ולרע לקח"מ כהל' א"כ אלמנה לכ"ג יבקשו כה"י אחי' ז"א דל"כ סוסה דלות כה הוי' לבי', יגאה ליישב לפענ"ד הנהי יא להקשות לר"ל דס"ל חמ"ס פסורין חתשלוחין למה הולך רש"מ לתעס ח"ל חקנס ח"ל מטעם חמ"ס ודומק לומר דס"ל כר"מ לוקה ומשלם דהרי כחבו תוס' לקמן (ד' ל"ב) דחמטע מנח' לויכא שום מנח דסכר לוקה ומשלם אלא ר"מ לבד כשלמח הא דמוקי ר"ל למשה דל"ג כר"מ לקמן (ד' ל"ג ע"ב) משום דסת"מ ר"מ אבל לומר דרש"מ ס"ל כר"מ הוא דוחק ר"ל:

וגר"א ליישב ד"ל דר"ל ס"ל דחלקות לזה ומזון לזה הייב והכא חלקות עביר דה"ה הוא וקנס משלם ללכ"ו ולשיעט רשי"ז כסנהדרין (ד' ח') השיב כה"ג חלקות לזה ומזון לזה ע"ש והא דלא חשני ר"ל על המתנייתו דל"ג כן דל"כ אחי' חתני כסיפא דכא על כחו פסור וע"כ ז"ל דמייורי בנתחריסה והגדלה קנסה לעמח כס"ל לר"ע לקמן (ד' ל"ב) א"כ קשה וישא וק"ל אך לחתי קשה הא דקאמר א"כ אלמנה לכ"ג הלא אלמנה קנסה לעמח כמו נחחרסה ונתחריסה:

אמנם זה להטור לפענ"ד כיון דכל הענין דקנס אחרה בעברה דוקא להגך נמלים דסוכרין דקפנה אין לה קנס ו"ל דקרא דלשר לאי אורסה דלשמעין דנחחרסה ונתגרסה קנסה לעמח קאי ג"כ על עברה דוקא דהיינו שהיתה ארוסה בעת נעוריה ואל"כ נתגרסה אבל כשתגרסה בעודה קטנה קנסה לכ"ג דבשלמא כשהיתה נערה בעודה ארוסה א"כ פעל האיורוסין להוציאה מרשות אבי' עכ"פ לענין הפרה ידריס מהני מ"כ לקנס דקנסה לעמח חף לענין הפרה ידריס כשמה הכעל תרוקנה רשות לאל לענין קנס נלי קרא דלוינה חוורת שוב לרשות אבי' אבל כשתגרסה בעודה קטנה א"כ לא פעל האיורוסין להוציאה מרשות אבי' לשום דבר לענין קנס ג"כ להוציאה מרשות אבי' ועינין קנסה

תשלומי כפל וד' וה' משום דבר הגורם לחמוץ
 כמחזן דמי. דהא הגבגב הראשון בכל אנפי מתייבב.
 ולגבי חיוב משום דבר הגורם לחמוץ לא אימטוט
 מונבב מציח האיש ולא מציח הגבגב ובמקרא הארכתי:
 יחוקאף אבראמסקי האבד"ק הני"ט.

סימן קכב

ב"ה ראדום.

בדבר השומן והחלב מנסות ומדקות מן האלי'
 עד הללעות הגדולות מעל האחוריים
 מבחזן. אשר היוז' דפה ובערי הגליל מוכרים
 הכל בחורת שומן כשר בלא מנקר מומחה ע"ז.
 והמנקר דפה מחלק הפנים אשר הובא זה מוקרוב
 אי' לנקר זאת. ואומר כי בכל המקומות שה'
 נמכר כל זה בחורת חלב לאשר הניקור שם קשה
 מאד. והנשאר כשר הוא מעט ואין כדאי. ובכשמים
 אי' להכיר כלל בין הטמא והטהור. והיוז' אונזרים
 כי כן מנהגם מעולם. כאשר כחבתי גם בהשע"ת
 ח"ז ס"י ג'ו. אכן לדאבון לבי הנה סכסכו דברי
 בהחלוקה הגדולה אשר בעיר ל... בדבר בחירת
 רב העיר. ובמקום שיש מחלוקה וחי"ה. אין
 חולקין כבוד לרב והותרה כל החורה כולה כידוע.
 והכתישו את כל דברי. וגם שפכו את דמי כמים
 בעתון המודיע ש"ז 11 א. וסגרו עלי' המודבר
 בעתון ההוא ולא יתני לבדר האמת כמו שהוא
 באמת. והגני מעיד עלי' בדבים. כי לא הי'
 כוחני בזה לפגוע בכבוד זולתי. וגם עתה איני
 מאשים את מי בזה. אחרי שאי' לבאר הניקור
 בספר כמשי"כ הרמ"א ביו"ד. ומנקר לא הי' פה
 מעולם כלל. וגם כי מנהג מוסתת הוא לא בפה
 לבד. אך גם בערי הגליל דפה מדור דור. אבל
 עכ"פ מהראוי לבדר האמת ולתקן המעוות מאכ"ן
 והלכה. ובוה אשר יכתישו דברי לא יהוקן האיסור
 עוד כלל. וחשבתי בלבי שלא לדבר עוד בזה כי
 איני מחויב לעשות יותר אכן לאשר עתה שוב
 יאמר: חפשי כי כן חמרה גם באוסטרלווא והכל
 כשר וישר. ואי"כ הדבר יוגע אך לבידור הלכה.
 אשר בטח לא יוכלו לחשוב עלי' עון בזה. ואם
 שניתו אדע כי עלי' לבקש סליחה מראשי הקהל
 אשר משבו דברי לפניעה בכבודם. ואם לדקתי
 האי' זאת מחמתי. כי יגלגל על ידי זכות גדול
 בזה לעזוב את הרבים:

והנה בשע"ה שם דפסתי השובה הגה"ג
 מיאלאוויטץ ומהגאון מדווינסק שליט"א
 כי חלילה למסר זאת בלא מנקר מומחה. ואם
 יתכבד כי היוז' אין בקיאים בזה יהי' שאלה על
 הכלים עיי"ש. וגם ידינ"פ הגאון אבד"ק קינלך

שליט"א השיב לי בע"פ כי חלילה לעשות כן. אך
 לאשר רבים גם מנדולי הרבנים שליט"א אינם
 בקיאים בטוב הניקור כמשי"כ הרמ"א ביו"ד ס"י
 ס"ד ס"ז. וניקור לרי"ך ראי' מון הבקי ואי' לבאר
 הניקור בספר. לזאת עלתו חמונה כי אשלת דברי
 להרבנים הגדולים אשר בעירם מנקר מומחה
 מחלק האחוריים. והגני מלי"ג בזה הקינור מאש"ן
 השיב לי מנקר מומחה מעיר באלעזר ברוס'ו
 באריכות בשינוי לשון מעט אשר הי' מההכרח
 להכנת דבריו. ואלה דבריו במכתבו:

ב"ה ג' מקץ.

שלום לכבוד הרה"ג המפורסם מ"ה מנחם
 בענגר"ף וויינגארטן נ"י מ"צ בראדום.

נשאלתי מאלו הרבנים דפה לבאר להם
 המקום שכתב כ"ח בהמודיע
 נו' 7. ובמה משתימים הטבחים את פעולתם
 כו' ובהמודיע שם נרפס בעטוה איזה חיבות.
 וזה הביא לידי ספק בדברי. במקום שנדפס
 הי"ה על הכליות ל"ל שמעל הכליות. במקום
 המוכרים ל"ל המנקרים. במקום להרעיש ל"ל
 להשיבן אם כה יעשו היוז' בעירו שלוקחים כל
 השומן. מן האלי' אשר מבחזן להאחוריים עד
 הללעות גדולות דהיינו עד חלק הפנים בלא
 מנקר. ודאי גדול טעם משוא. כי חלל הללעות
 קטנות דבוק אל השומן אשר מלמעלה האי'
 חרבא דתוטי מתני. כמבואר בחולין פג"ה
 ברא"ש ס"ה ובר"ח שם סקט"ו בסופו. וז"ל
 שם. עוד ראה זו מלאתי בספר אי"ע להראב"ן
 שכתב בזה"ו. וז"ל. חרבא דתוטי מתני
 אסור. והוא חלב שתיחה המתניים. שקורין לו
 „מוביליש". (קושלין בלשונינו) והוא חלל הקודילש
 בין הבשר האדום שעל הכליות ובין הקודרש.
 ומנקרין אותו עם הקודילש. ואעפ"י שבשר
 התזון שקורין מוביליש חיפה אסור. אינו
 חיפוי. דבהמה בחי' פריקה מפרקא. כלנו
 כל אחד עומד לבדו. והיו החלב כמנונה.
 וזה החלב הוא חרבא דתוטי מתני. וקרום דק
 מפריד בין אותו החלב ובין השומן שחתמו.
 העליון חלב והחתון שומן עכ"ל. ומבואר מזה
 דמה שנראה על האחוריים נקרא שומן. וזה
 שחתמו חלב נמור. וכמשי"כ כ"ח בשם בעל
 זבת שמואל. והוא במקום הללעות קטנות
 כמבואר בר"ח שם מחלת ס"ק הג"ל עיי"ש.
 ואם הטבחים בעיר ראדום והגליל נוטלים
 השומן הזה אשר ממעל הללעות הקטנות
 שבאחוריים ויוכרים בלא ניקור גדול טעם
 משוא. וישראל עם קדושים לא יאמכו עליהם
 ח"א

קטנות שלד האלי' אכן גם שם אין להטבחים
 עשות קבלה מעולם רק עפי' מנקר מומחה
 שיראה להם איך ומה לקחת מה למעלה ומה
 למטה. כי גם שם יש חלב הגיד בין הפרשות.
 ויש שם כמה שרטוטי חלב והוא לא ידע ואשם.
 ושלום על ישראל ועל רבנן. דברי הכותב

שממשון גרינפעלד מנקר
 דפה בא'טא.

והנה בשעת חזו סי' ל"ז כתבתי בקולור.
 אמנם דברי מבורני היטב. ויהי' איך
 שיהי' עכ"פ החיוב להביא מנקר מומחה היודע
 לנקר חלק האחוריים. לבחון את הזיו ומעשיהם.
 כוש"כ הגאון מיאולאוויטץ שלי"טא בשעת סימן
 ל"ז שם ואנכי מה כי חלנו עלי חס. ואבקש
 מאד מהרבנים גאוני וזמני שיחי' להגיד מור"ד
 לזכות את הרבים. ולא תהי' זאת לנו לפוקה:
 מנחם מענדל' ווינגארט מוצ' דפי'ק.

סימן קכג

ב"ה פולשטק (פיר וויאראש יע"א).

בב"ב (מ"ב): אמר שמואל השותפין מחויקין
 זה על זה ומעידין זה על זה ונמשדין
 על חלקו של זה להעמידו בידו חס ב"א אחד מן
 השוק לערער עליו ולא הוי גונג בעדות כדמפרש
 לקמן. רמב"ם ופריך מעידין זה לזה אמתי גונגין
 בעדותם הן ודכל זמן שלא חלקו לגמרי אם יכול
 שום מערער כלום מן השדה יפסידו שניהם ונמלא
 ללעגמו מעיד. רש"ב"ם ומשני הכא במאי עסקינן
 דכתב ליה דין ודברים אין לי על שדה זו. ופריך
 וכי מסלק נפשיה מיניה מי מסחלק והתניה בני
 עיר שנגבה ס"ח שלהן אין דנין בדיניי אומה
 העיר ואין מביאין ראייה מאנשי אומה העיר. ואם
 איחא לסלקי בי חרי מינייהו ויכתב דין ודברים
 אין לי על ס"ח זה ויקמו מידם. רש"ב"ם ולידייני
 ומשני שאני ס"ח דלשמועה קאלי' וואין יכול לסלק
 עלמו שלא יחא גונג בעדות שהרי נהנה בו
 ויולא בשמיעתו וכו'. רש"ב"ם וכתום' שם ד"ה
 וליסלקי בי חרי מינייהו ונידייני כתבו ואשם והא
 בעינן מחילתו וסופו בכשרות והכל הוי מחילה
 בפסול והוי כמו קרוב ונמרחק. ואומר ר"י דלא
 שייך מחילתו בפסולת הכא כיון שאין פסולת תלוי
 בגוף חלל בממון עכ"ל:

ורקשה בש"ך ול"ז ס"ק ל"ב אמאי הקשו
 התום' הכא אחא דפריך וליסלקי בי
 חרי מינייהו ולידייני ולא הקשו כן חיבך לעיל
 מיניה דהא דמעידין זה לזה היכי דכתב ליה דין

מכאן ולהבא. והיא חלב גמור. והכלים שנשתמשו
 בהם כרותות לריכין הנעלה. והמכה הנשחה
 והרע הזה כבר הי' געלומים במקומות אחרים
 בשנים קדמוניות. כנזכר ב"ח שם שם בשם
 הניח יוסף:

אך קשה להאמין שמהג טבחי ראדוס והגליל
 נמשך נוכחי בודין הללו שכחב הבי'.
 ואולי מנהגם שמקלפין השומן שעל האחוריים
 מן האלי' עד סמוך ללשונם הקטנות ומוכרים
 בתורה שומן כשר. ואם שגם בזה יש אלי'
 נקוד' בה. כי סמוך לל"ג ממש דבוק לשומן
 האלי' חרבא דקיל בוכתא. ויש בזה איכור
 כרת. כמש"כ הד"ח שם בשם המרדכי. שכחב
 בשם ספר הר"א. וז"ל סמוך לזנב יש שומן
 האלי' ועליו חלב הקליבוסת. ואותו חלב ושומן
 האלי' דבוקים זה לזה. ואין ביניהם אלא גיד
 כעין קרום ומראה כמראה שומן. ומה שעל
 אותו הגיד אסור בכרת. ומה שתחתיו מותר
 מטעם חלב שהבשר חופה אותו. ולריך לגרוד
 חמו רייד יפה יפה. ולפי' שיהא לבן טועים
 בו הרבה בג"א. ואינם יודעים להפריש בין
 החלב להשומן. ולכן נחתו לבי להזהיר בין
 העמא ובין הטהור עכ"ל. וסיים שם בשם
 הד"ח. וכן נוהגין לנקר הכל מלד פנים עד
 שמגיע לאותו שומן שהיא גם כן מבוזת.
 ושם הגיד דמפסיק היא כמין קרום דק עד
 כאן לשונו:

ומזה נמשך מנהג המנקרים עכשיו שבמקום
 שאין נמלא דריו בשומן האלי' לחתוך
 עד חליו כמש"כ בעל זב"ח שמואל. או סומכין
 על מנהג הרמ"א הג"ל. ואמנם כי רבים
 מהטבחים טועים בזה הסימן. ומנקרים את
 השומן שממך לזנב רק על מקום שטח הדרי'
 דוקא ושם מומעל לו יכרה העבד ויחפור לו
 בור לעומקו עד חני הדריז. וסביבו נשאר
 לו כהר מחלב החמור. ויכול בשעת יפעל.
 לבן לריכין לפקוח עין על הטבחים שינקרו
 כל שטח השומן שכנגד חלב שבחלל האחוריים.
 כי שם החלב שלפנים גונג ונסרך ודבוק בו.
 ולריך לנקר כל שטח זה בעוביו עד חני הדרי'
 וכמש"כ הובח שמואל. ואם אין שם דריו ינקרו
 בעובי השומן כל השטח הזה עד דקות השומן
 המופשט על אווראטן בראטען כמש"כ הד"ח
 הג"ל. ואם מטאת הז"ז שם בזה שא"י לנקר
 במקום הסמוך להאלי' דהיינו במקום הדרי'.
 ג"כ טון פליו הוא כמו שביארתי:

אך יכול להיות שלוקחים השומן שמעל עלם
 האלי' הרבה וגם לא יקחו סמוך להללעות